

Föstudaginn 29. nóvember 1996.

Nr. 428/1996. **Protabú Drafnar, fasteignaþjónusta hf.**

(Hlöðver Kjartansson hdl.)

gegn

Ragnari Hafliðasyni

(Hjalti Steinhórnsson hrl.)

Kærumál. Gjaldþrotaskipti. Verksamningur. Greiðslustöðvun. Skuldaröð.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómarnir Garðar Gíslason, Arnljótur Björnsson og Markús Sigurbjörnsson.

Sóknaraðili skaut málinu til Hæstaréttar með kæru 12. nóvember 1996, sem barst réttinum ásamt kærumálgögnum 25. sama mánaðar. Kærður er úrskurður Héraðsdóms Reykjaness 30. október 1996, þar sem varnaraðili fékk viðurkennda forgangskröfu samkvæmt 4. tölulið 110. gr. laga nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti o. fl. á hendur sóknaraðila, að fjárhæð 921.637 krónur. Kæruheimild er í 179. gr. þeirra laga. Sóknaraðili krefst þess aðallega, að hafnað verði kröfu varnaraðila um viðurkenningu framangreindrar kröfu og að hún njóti þeirrar stöðu í réttindaröð, sem áður getur, svo og, að varnaraðila verði gert að greiða málskostnað í héraði og kærumálskostnað. Til vara krefst sóknaraðili þess, að aðeins verði viðurkennt, að krafa varnaraðila njóti að hluta stöðu í réttindaröð samkvæmt 4. tölulið 110. gr. laga nr. 21/1991 og þá aldrei fyrir hærri fjárhæð en 205.579 krónum, en málskostnaður á báðum dómstigum falli niður.

Varnaraðili krefst staðfestingar hins kærða úrskurðar og kærumálskostnaðar.

I.

Eins og ýtarlega er rakið í úrskurði héraðsdómara, á málið rætur að rekja til þess, að Dröfn, fasteignaþjónusta hf., gerði verksamning 14. maí 1994 við Hafnarfjarðarkirkju um frágang innanhúss í safnaðarheimili hennar. Mun félagið hafa aflað tilboðs frá varnaraðila í verkþætti við málun, að fjárhæð 1.466.244 krónur, sem félagið virðist hafa samþykkt í ágúst 1994. Kveðst varnaraðili hafa byrjað á verkinu skömmu síðar. Meðan á því stóð, bættust við aukaverk, sem

ekki virðist vera ljóst, hvenær um hafi verið samið, en óumdeilt er, að varnaraðila hafi borið að fá 122.090 krónur fyrir þau, þannig, að heildarverklaun til hans áttu að verða 1.588.314 krónur.

Dröfn, fasteignaþjónustu hf., var veitt heimild til greiðslustöðvunar 12. október 1994, og stóð hún yfir, þar til bú félagsins var tekið til gjaldþrotaskipta 23. janúar 1995. Við upphaf greiðslustöðvunar hafði varnaraðili unnið hluta fyrrnefnds verks, og hafði félagið ekki staðið honum skil á verklaunum, en þau viðskipti þeirra eru ekki frekar til athugunar í þessu máli. Á tímabilinu frá upphafi greiðslustöðvunar og fram í byrjun janúar 1995 vann varnaraðili áfram að verkinu og framvísaði reikningum til Drafnar, fasteignaþjónustu hf., fyrir verklaunum samkvæmt samningi þeirra, að fjárhæð alls 1.070.066 krónur. Þessa reikninga mun varnaraðili hafa fengið greidda með 1.016.562 krónum, þegar dregið hafði verið frá geymslufé, sem nam 5% af fjárhæð reikninganna, þ. e. 53.504 krónum.

Varnaraðili gerði Dröfn, fasteignaþjónustu hf., reikning 30. janúar 1995 fyrir síðustu greiðslunni samkvæmt verksamningi þeirra, að fjárhæð 152.075 krónur, að frádregnu geymslufé, 7.604 krónum, þannig að til greiðslu hefði átt að koma 144.471 króna. Að meðtöldum þessum reikningi var geymslufé á greiðslustöðvunartímanum orðið 61.108 krónur, en fyrir geymslufénu í heild gerði varnaraðili sérstakan reikning 30. janúar 1995. Greiddist hvorugur þessara reikninga, og eiga rætur að rekja til þeirra tveir fyrstu liðirnir í greiðslukröfu varnaraðila, sem nánar er lýst í hinum kærða úrskurði.

Auk fjárhæða síðastnefndra reikninga telur varnaraðili sig eiga ógreiddar hjá sóknaraðila samtals 716.058 krónur samkvæmt fjórum reikningum vegna aukaverka, sem komu til á greiðslustöðvunartímanum. Samkvæmt þessum reikningum og málatilbúnaði varnaraðila að öðru leyti tengdust aukaverkin aðallega lagfæringum á skemmdum á málningu og breytingum, sem hafi verið ákveðnar á gljástigi málningar á veggjum, eftir að upphafleg málun þeirra var langt komin. Fjórir síðustu liðir í greiðslukröfu varnaraðila eru reistir á þessum reikningum.

Varnaraðili hefur ekki kært úrskurð héraðsdómara fyrir sitt leyti

og unir því við niðurstöðu hans um að hafna kröfum varnaraðila um vexti og viðurkenningu á stöðu í réttindaröð framar veðhöfum, að því er varðar andvirði veðsettra eigna. Stendur því ágreiningur aðila fyrir Hæstarétti annars vegar um, hvort og þá með hverri fjárhæð viðurkenna eigi greiðslukröfu varnaraðila, og hins vegar um stöðu þeirrar kröfu í réttindaröð við gjaldþrotaskipti sóknaraðila. Málsástæðum aðila um þessi ágreiningsatriði eru gerð skil í hinum kærða úrskurði.

II.

Sóknaraðili hefur engum haldbærum vörnum hreyft gegn tveimur fyrstu liðunum í greiðslukröfu varnaraðila, sem eru, eins og áður segir, reistir á reikningum 30. janúar 1995 fyrir eftirstöðvum verklauna vegna umsamins verks, sem varnaraðili leysti af hendi á greiðslustöðvunartíma, og fyrir geymslufé, sem kom til frádráttar af reikningum hans á sama tímabili. Verða þessir kröfuliðir því teknir til greina með samtals 205.579 krónum.

Aðrir liðir í greiðslukröfum varnaraðila eru, sem fyrr segir, studdir reikningum vegna aukaverka. Þeirri staðhæfingu varnaraðila hefur ekki verið hnekkkt, að starfsmenn Drafnar, fasteignapjónustu hf., hafi beint því til hans að vinna þessi verk á greiðslustöðvunartíma félagsins. Í málinu liggur ekkert fyrir um, að miðað hafi verið við það í verksamningi félagsins við varnaraðila, að sérstakar formreglur ættu að gilda um töku ákvarðana um aukaverk. Sóknaraðili hefur ekki sýnt fram á, að vinna og efnisaðföng varnaraðila, sem umræddir reikningar eru fyrir, hafi beinst að því að bæta úr annmörkum á verki hans, sem honum verði gefnir að sök, eða að lagfæra skemmdir á verkinu, sem hann hafi borið áhættuna af. Þá hefur sóknaraðili ekki heldur aflað matsgerðar eða annarra viðhlítandi gagna til að hnekkja fjárhæð þeirra reikninga varnaraðila, sem hér um ræðir. Að öllu þessu gættu verður því að telja varnaraðila eiga tilkall til greiðslu fjárhæðar þessara reikninga úr hendi sóknaraðila, samtals 716.058 krónur.

Samkvæmt þessu verður staðfest sú niðurstaða héraðsdómara, að varnaraðili eigi kröfu á hendur sóknaraðila, að fjárhæð 921.637 krónur.

III.

Ljóst er af gögnum málsins, að aðstoðarmaður Drafnar, fasteignaþjónustu hf., í greiðslustöðvun samþykkti, að félagið héldi áfram verki samkvæmt fyrrnefndum samningi sínum við Hafnarfjarðarkirkju. Telja verður, að í þessu hafi um leið falist samþykki í verki fyrir, að félagið myndi áfram stofna til skuldbindinga gagnvart undirverktökum sínum við þetta verk í samræmi við verksamninga milli þeirra. Af yfirliti frá eftirlitsmanni verkkaupans, Hafnarfjarðarkirkju, verður ekki annað ráðið en verkþáttum við málun samkvæmt verksamningi Drafnar, fasteignaþjónustu hf., við varnaraðila hafi að fullu verið lokið ekki síðar en 28. desember 1994. Sóknaraðili hefur ekki fært nægileg rök fyrir því, að aðstoðarmanni félagsins við greiðslustöðvun hafi átt að vera annað ljóst, þegar varnaraðili leysti af hendi verk sitt, en það væri nauðsynlegur þáttur í aðgerðum félagsins til að halda áfram atvinnurekstri sínum og yrði lánardrottnum þess til hagsbóta, ef til gjaldþrotaskipta kæmi, sbr. 2. mgr. 21. gr. laga nr. 21/1991. Verður því að fallast á það með varnaraðila, að fullnægt sé skilyrðum 4. töluliðar 110. gr. sömu laga fyrir því, að tveir fyrstu kröfuliðir hans samkvæmt reikningum, að fjárhæð 205.579 krónur, sem eru reistir beinlínis á verksamningi hans við Dröfn, fasteignaþjónustu hf., njóti forgangsréttar samkvæmt ákvæðinu.

Aðrir kröfuliðir varnaraðila eru samkvæmt málatilbúnaði hans vegna aukaverka, sem féllu þar með ekki innan ramma upphaflegs verksamnings milli hans og Drafnar, fasteignaþjónustu hf. Í málinu hefur varnaraðili ekki lagt fram gögn, sem sýni, að aðstoðarmaður félagsins í greiðslustöðvun hafi samþykkt með þeim hætti, sem áskilinn er í 1. mgr. 19. gr. laga nr. 21/1991, að starfsmenn þess stofnuðu til skuldbindinga við varnaraðila með því að fela honum aukaverk, enda gat aðstoðarmaðurinn ekki, svo að gilt væri að lögum, framselt starfsmönnum félagsins það ákvörðunarvald sitt. Er ekki heldur unnt að skilja framburð aðstoðarmannsins fyrir héraðsdómi á þann veg, að borinn hafi verið undir hann til samþykkis eða synjunar samningur við varnaraðila um aukaverk. Þegar af þessum sökum er ekki fullnægt skilyrðum 4. töluliðar 110. gr. laga nr. 21/1991 fyrir því, að kröfuliðir varnaraðila vegna aukaverka, samtals 716.058 krónur, njóti stöðu í réttindaröð samkvæmt því ákvæði. Af því leið-

ir, að kröfu varnaraðila verður að þessu leyti skipað í réttindaröð samkvæmt 113. gr. sömu laga.

Samkvæmt þessum úrslitum málsins þykir rétt að dæma sóknaraðila til að greiða varnaraðila málskostnað í héraði og kærumálskostnað, sem er ákveðinn í einu lagi, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Viðurkennd er krafa varnaraðila, Ragnars Hafliðasonar, á hendur sóknaraðila, þrotabúi Drafnar, fasteignaþjónustu hf., að fjárhæð 205.579 krónur, sem njóti stöðu í réttindaröð við gjaldþrotaskipti sóknaraðila samkvæmt 4. tölulið 110. gr. laga nr. 21/1991.

Viðurkennd er krafa varnaraðila á hendur sóknaraðila, að fjárhæð 716.058 krónur, sem njóti stöðu í réttindaröð samkvæmt 113. gr. sömu laga.

Sóknaraðili greiði varnaraðila samtals 150.000 krónur í málskostnað í héraði og kærumálskostnað.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjaness 30. október 1996.

I.

Mál þetta, sem tekið var til úrskurðar 2. október sl. að loknum munnlegum málflutningi, barst dóminum með tilkynningu skiptastjóra þb. varnaraðila, Hlöðvers Kjartanssonar hdl., dagsettri 8. desember sl., að kominn væri upp ágreiningur um kröfu sóknaraðila. Í kjölfar þess var málið þingfest 9. janúar 1996. Var kveðinn upp í málinu úrskurður 19. júní sl., sem ómerktur var og heimvísað af Hæstarétti 27. ágúst sl. Er málið nú tekið til úrskurðar að nýju.

Sóknaraðili er Ragnar Hafliðason, kt. 121128-4389, en varnaraðili þb. Drafnar, fasteignaþjónustu hf., kt. 660194-2669, Bæjarhrauni 8, Hafnarfirði.

Dómkröfur sóknaraðila eru þær, að krafa sín, að fjárhæð 921.637 krónur, verði samþykkt og viðurkennd sem forgangskrafa skv. 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991 og að hún greiðist af andvirði veðsettra eigna á undan veðtryggðum kröfum. Krafa er um greiðslu dráttarvaxta skv. III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 af 205.579 kr. frá 30. 1. 1995 til 30. 2. (sic) 1995, en af 921.637 krónum frá þeim degi til greiðsludags. Auk þess gerir hann kröfu um málskostnað í samræmi við fram lagðan málskostnaðarreikning, að fjárhæð 432.000 krónur.

Dómkröfur varnaraðila eru þær aðallega, að kröfu sóknaraðila verði hafnað, en til vara, að hún verði aðeins tekin til greina að hluta, að hámarki 205.579 krónur, og vaxtakröfu sóknaraðila verði hafnað. Í báðum tilvikum er þess krafist, að sóknaraðili verði dæmdur til þess að greiða varnaraðila málskostnað auk virðisaukaskatts að skaðlausu í samræmi við fram lagðan málskostnaðarreikning, að fjárhæð 237.825 krónur.

II.

Fyrir dóminum var tekin aðilaskýrsla af sóknaraðila auk vitnaskýrslna af Björgvin Magnússyni verkefnisstjóra, Bjarna Þór Óskarssyni hdl., aðstoðarmanni við greiðslustöðvun, Gretti Gunnlaugssyni verkstjóra, Valgeiri Hallgrímssyni málara, Jónasi Hilmarssyni málaranema, Kristjáni Stefánssyni, umsjónarmanni með verkinu, og Arnari S. Þorvarðarsyni, eftirlitsmanni verkkaupa.

Lýsing sóknaraðila á málavöxtum.

Sumarið 1994 óskaði Dröfn, fasteignaþjónusta hf., eftir því, að sóknaraðili gerði tilboð í verkþátt málunar í safnaðarheimili Hafnarfjarðarkirkju, sem hinn fyrrnefndi var að innrétta fyrir safnaðarnefnd Hafnarfjarðarkirkju. Fékk sóknaraðili afhent ljósrit af kafla úr verklýsingu á málun ásamt ljósríti af tilboðsblaði þessa verkþáttar. Sóknaraðili skilaði tilboði sínu, og var samið um 1.447.166 krónur fyrir verkið samkvæmt verklýsingunni. Síðar kom í ljós, að vinna þyrfti viðbótarverk, sem leiddi til þess, að sóknaraðili taldi sig eiga rétt á að fá greiddar 1.588.314 krónur fyrir verkið í heild. Hinn 20. ágúst 1994 byrjaði sóknaraðili á verkinu, og fékk hann greitt fyrir það eftir framvindu þess. Hafði hann fengið greiddar 883.354 kr., þegar Dröfn, fasteignaþjónusta hf., fékk úrskurð um heimild til greiðslustöðvunar, 12. október 1994. Þá átti sóknaraðili eftir að fá greiddar 430.262 krónur vegna þess, sem hann hafði þá lokið af því. Í október 1994 barst yfirlýsing frá fyrirsvarsmönnum Drafnar, fasteignaþjónustu hf., Drafnar, skipaþjónustu hf., skipasmíðastöðvarinnar Drafnar hf. og Bjarna Þór Óskarssyni hdl., aðstoðarmanni í greiðslustöðvun, þess efnis, að hlutafélögin töldu sér unnt að greiða allar eldri kröfur við lok greiðslustöðvunarinnar. Þar var einnig tekið fram, að eldri kröfur yrðu greiddar á greiðslustöðvunartíma eftir því, sem þær gjaldféllu, og að forsenda þess, að þær fengjust greiddar að fullu, væri, að rekstur félaganna héldi áfram og verktakar hvattir til þess að halda áfram viðskiptum við félögin á greiðslustöðvunartímanum.

Hinn 14. október 1994 barst yfirlýsing frá sóknarnefnd Hafnarfjarðarkirkju um verksamning Drafnar, fasteignaþjónustu hf., og sóknarnefndarinnar um frágang innanhúss í safnaðarheimili Hafnarfjarðarkirkju. Í þeirri yfirlýsingu lýsir sóknarnefnd yfir því, að hún samþykki að greiða umsamdar

verkhlutagreiðslur vegna verksamnings beint til undirverktaka og birgja fyrir verk unnin á greiðslustöðvunartímabilinu. Þess er getið, að allar greiðslur til undirverktaka og birgja skyldu áritaðar til samþykktar af aðstoðarmanni á greiðslustöðvunartíma og greiðslurnar í hvert sinn skoðast sem hlutagreiðslur til Drafnar, fasteignaþjónustu hf., vegna verkstöðureiknings.

Sóknaraðili hélt áfram vinnu við verkið og vann auk þess ýmis aukaverk, sem beðið var um, og voru reikningar sóknaraðila greiddir fram að 23. janúar 1995, er Dröfn, fasteignaþjónusta hf., var úrskurðuð gjaldþrota. Lýsti sóknaraðili kröfum sínum sem forgangskröfum skv. 4. tl. 110. gr. laga um gjaldþrotaskipti nr. 21/1991 í þrotabú varnaraðila, sem hafnaði þeim.

Lýsing varnaraðila á málavöxtum.

Varnaraðili rekur það í málavaxtalýsingu sinni, að skipasmíðastöðin Dröfn hf. hafi verið stofnuð árið 1941 og verið rekin í áratugi í Hafnarfirði. Hafi fyrirtækið unnið að skipasmíðum og alls konar mannvirkjagerð auk rekstrar trésmíðastofu og vélsmiðju. Einnig hafi verið rekinn slippur og unnið að viðgerðum og endurbótum á skipum. Kveður hann rekstur þennan hafa gengið erfiðlega og rekur því til rökstuðnings rekstrartekjur og tap áranna 1991, 1992 og 1993. Í skýrslum stjórnar með ársreikningum 1992 og 1993 hafi komið fram, að samkeppni færi harðnandi og rekstur þyngdist. Leiddi þetta ásamt öðru til þess, að rétt þótti að breyta starfsemi og stofna sérstakt fyrirtæki um skipaþjónustuna, Dröfn, skipaþjónustu hf., og annað um fasteignaþjónustuna, Dröfn, fasteignaþjónustu hf. Tóku fyrirtæki þessi við rekstrinum í ársbyrjun 1994. Í skýrslu stjórnar, sem virðist gerð í september 1994, er ítrekað, að greiðsluerfiðleikar væru mjög miklir. Nýju félögin hafi verið með jákvæðan rekstur árið 1994, verkefnastaða þeirra væri góð og hagnaður af þeim báðum fyrstu sex mánuði ársins. Á stjórnarfundum í móðurfélaginu, skipasmíðastöðinni Dröfn hf., og dótturfélagunum, Dröfn, skipaþjónustu hf., og Dröfn, fasteignaþjónustu hf., 10. október 1994 var samþykkt að biðja um greiðslustöðvun fyrir þau öll.

Í rekstraráætlun fyrir Dröfn, fasteignaþjónustu hf., fyrstu sex mánuði ársins 1994 var gert ráð fyrir tapi, að fjárhæð 14.100.000 krónur, en uppkast að rekstrarreikningi fyrir sama tímabil sýndi hins vegar verulegan hagnað, 4.958.354 krónur.

Með greiðslustöðvunarbeiðni félagsins til Héraðsdóms Reykjaness, dags. 10. október 1994, fylgdi uppkast að rekstrarreikningi fyrstu átta mánuði ársins, sem sýndi hagnað, að fjárhæð 5.554.817 krónur, en hagnað fyrir vexti 8.482.978 krónur. Í greiðslustöðvunarbeiðni var tekið fram, að fengist greiðslustöðvun, teldi stjórnin, að rétta mætti við fjárhag félagsins, svo að

gera mætti upp við alla kröfuhafa að fullu. Langstærsta verkefni félagsins væri bygging safnaðarheimilis í Hafnarfirði, og væri ágætisafkoma af því verki. Í beiðninni hafi þess einnig verið getið, að stofnun félagsins hafi verið liður í tilraunum til þess að treysta rekstur móðurfélagsins og ná því að gera upp við kröfuhafa. Hafi rekstur dótturfélaganna gengið ágætlega á árinu og hagnaður verið af starfseminni. Þrátt fyrir þetta væri nauðsynlegt að fara fram á greiðslustöðvun fyrir þau og móðurfélagið, vegna þess að dótturfélögin byggju við mikinn lausafjárskort, sem stafaði m. a. af því, að þau hefðu hlaupið undir bagga með móðurfélaginu og aðstoðað það við greiðslu aðkallandi skulda.

Með úrskurði Héraðsdóms Reykjaness, sem kveðinn var upp 12. október 1994, var öllum félögunum veitt heimild til greiðslustöðvunar til 1. nóvember 1994, og var sú heimild rökstudd með því, að ráðagerðir skuldarans þættu ekki óraunhæfar til þess að bera árangur. Með sömu rökum var síðan veitt heimild til framlengingar félaganna á greiðslustöðvuninni til 31. janúar 1995. Í beiðni Drafnar, fasteignaþjónustu hf., um framlengingu greiðslustöðvunarinnar kemur fram, að starfsmenn félagsins hafi gert úttekt á öllum verkum félagsins í vinnslu, sem bendi til, að framlegð verði á þeim öllum frá upphafi greiðslustöðvunar til verkloka.

Til aðstoðar félögunum í greiðslustöðvuninni var Bjarni Þór Óskarsson héraðsdómslögmaður. Hélt hann reglulega fundi á greiðslustöðvunartíma með Rúnari Sigurðssyni, framkvæmdastjóra félaganna, Garðari Jóni Bjarnasyni, löggiltum endurskoðanda, skrifstofu- og fjármálastjóra félaganna og Björgvin Magnússyni, verkefnastjóra hjá Dröfn, fasteignaþjónustu. Á fundi 25. nóvember nl. var rædd staða fyrirtækisins og framtíðarmöguleikar þess. Á fundi 6. desember nl. var farið yfir greiðsluáætlun, sem Garðar J. Bjarnason hafði unnið vegna verka við safnaðarheimilið og annarra verka. Ekki var búið að ljúka endanlegum frágangi þeirrar greiðsluáætlunar, en í ljós var komið, að minni afgangur virtist vera af greiðslum frá safnaðarheimili en gert hafði verið ráð fyrir. Á fundi 13. desember kom fram, að gert var ráð fyrir því, að félagið fengi um tvær milljónir króna út úr reikningi fyrir safnaðarheimilið. Á fundi 2. janúar 1995 var ákveðið að hafa fund með löggiltum endurskoðanda og fara yfir stöðu uppgjörs fyrir árið 1994. Var sá fundur haldinn 5. janúar, og var þá bókað, að fasteignaþjónustan stefndi í veruleg greiðsluvandræði, ef útistandandi kröfur skiluðu sér ekki hraðar.

Í minnispunktum aðstoðarmannsins í greiðslustöðvun, sem eru dagsettir 7. janúar 1995, um stöðu Drafnar, fasteignaþjónustu hf., kemur fram, að rekstrarstöðvun blasi við vegna þess, að tekjur hafi ekki skilað sér eins og ráð hafi verið fyrir gert. Fyrirliggjandi verkefni væru takmörkuð og stæðu

ekki undir föstum kostnaði. Eina tilboðið, sem borist hefði í fastafjármuni, að verðmæti 1,9 milljónir króna, og birgðir, að verðmæti 10 milljónir króna samkvæmt mati stjórnenda félagsins við upphaf greiðslustöðvunar, væri mun lægra, og mætti af því draga þá álytun, að eignir hefðu verið of hátt metnar.

Á stjórnarfundum móðurfélagsins og dótturfélaganna 17. janúar 1995 kom fram í máli aðstoðarmanns, að ekki hefði tekist að standa skil á staðgreiðslu og launatengdum gjöldum. Virtist svo sem um taprekstur hefði verið að ræða á greiðslustöðvunartíma og að taka ætti félagið til gjaldþrotaskipta. Á þessum fundi lýsti Páll V. Daníelsson, stjórnarformaður félagsins, þeirri skoðun sinni, að tapið hefði verið innbyggt í verkefnum, sem voru í gangi, þegar greiðslustöðvunin var heimiluð, en ekki í þeim verkefnum, sem bárust á greiðslustöðvunartíma, og voru fundarmenn honum sammála um það.

Er Dröfn, fasteignaþjónusta hf., var tekin til gjaldþrotaskipta, var enn eftir að ljúka framkvæmdum við safnaðarheimili og tvö önnur smærri verk. Að með töldum fjárhæðum samkvæmt þeim reikningum, sem þrotabúið gerði á verkkaupa, hefur tekist að innheimta undir gjaldþrotaskiptunum útistandandi skuldir, alls að fjárhæð 5.230.637,30 krónur. Þar af voru greiðslur frá sóknarnefnd Hafnarfjarðarkirkju, alls að fjárhæð 2.956.535 krónur, samkvæmt reikningum, samþykktum 9. febrúar 1995, 920.418 krónur, 24. febrúar 22.800 krónur, lokareikningi, samþykktum 1. mars, 1.236.955 krónur, auk 776.362 króna greiðslu 6. febrúar 1995. Greiðslur, að fjárhæð 22.800 krónur og 1.236.955 kr., runnu beint til þrotabúsins. Af greiðslu, að fjárhæð 920.418 krónur, runnu 276.560 krónur beint til búsins, en að öðru leyti fór sú greiðsla í efniskaup eftir gjaldþrotaráurskurð vegna ólokinna framkvæmda við safnaðarheimilið.

III.

Kröfugerð sóknaraðila er tvíþætt. Annars vegar krefst hann viðurkenningar á kröfu sinni, eins og hún er sett fram samkvæmt fyrirbyggjandi reikningum, og hins vegar, að hún verði viðurkennd sem forgangskrafa skv. 4. tl. 110. greinar laga 21/1991.

Sundurliðar sóknaraðili kröfugerð sína með eftirfarandi hætti:

1. Reikningur nr. 159, dags. 30.01 1995.	Samningsverk skv. framvindu kr. 144.471
2. Reikningur nr. 160, dags. 30.01 1995.	Geymslufé – 61.108
3. Reikningur nr. 165, dags. 03.02 1995.	Vinnupallar og sendibifreið – 10.684
4. Reikningur nr. 167, dags. 03.02 1995.	Efniskostnaður – 37.144
5. Reikningur nr. 163, dags. 03.02 1995.	Vinna við aukaverk – 233.243
6. Reikningur nr. 164, dags. 03.02 1995.	Aukav. v/gljástigsbreytingar – 434.987
	<u>Samtals kröfur kr. 921.637</u>

Hefur sóknaraðili gert grein fyrir hverjum einstökum kröfulið um sig, og eru röksemdir hans þessar í aðalatriðum:

Kröfuliður 1. Reikn. nr. 159.

Hér sé um að ræða eftirstöðvar samningsverksins. Verkinu hafi verið að fullu lokið og eftirstöðvar samningsverksins til greiðslu, 144.471 króna.

Kröfuliður 2. Reikn. nr. 160.

Þessi krafa er vegna geymslufjár. Í þeim gögnum, sem stafa frá varnaraðila og eru grundvöllur síðasta reiknings vegna samningsverksins, kemur fram, að ógreitt geymslufé vegna samningsverksins sé 61.108 krónur. Um sé að ræða geymslufé, sem tekið var af reikningum vegna verka, sem unnin voru á greiðslustöðvunartíma.

Kröfuliður 3. Reikn. nr. 165.

Krafa þessi er vegna aukaverks, sem til er komið vegna þess, að beðið var um, að gljástigi væri breytt. Við endurmálun forstofu af þessum sökum var nauðsynlegt að fá leigða sérstaka vinnupalla og fá þá senda á staðinn. Þetta var nauðsynlegt vegna þess, að forstofunni hafði þá verið lokað af frá anddyri með uppsetningu veggjar og ekki unnt að koma þeim vinnupöllum að, sem annars voru notaðir við verkið af sóknaraðila. Um þetta var sérstaklega beðið, og var þetta samþykkt af fulltrúa Drafnar og Kristjáni Stefánssyni, eftirlitsmanni verksins. Reikningurinn sé vegna leigu á vinnupöllum ásamt sendingarkostnaði, og hafi Dröfn hf. fengið frumreikningana með kröfunni vegna þessa frá sóknaraðila. Sóknaraðili hafði hins vegar greitt þá frumreikninga og krefjist þess nú, að sér verði endurgreiddur þessi útlagði kostnaður, enda sé um að ræða umbeðið aukaverk.

Kröfuliður 4. Reikn. nr. 167.

Þessi krafa sóknaraðila er vegna efniskostnaðar við vinnu þeirra aukaverka, sem óskað var eftir, að unnin væru, og eru tilgreind sem hluti af kröfulið 6 hér að neðan og varða endurmálun, viðgerðir og lagfæringar ýmiss konar. Um er að ræða efniskostnað einvörðungu skv. reikningi 167 samkvæmt efnisnótu. Að öðru leyti er vísað til umfjöllunar um kröfulið 6.

Kröfuliður 5. Reikn. nr. 163.

Með reikningi þessum er gerð krafa til greiðslu fyrir aukaverk, sem sóknaraðili var beðinn að vinna, eftir að í ljós kom, að skemmdir höfðu orðið á málningu vegna annarra verktaka og iðnaðarmanna á vegum Drafnar hf. Um sé að ræða skemmdir á verkþáttum sóknaraðila, sem teknir höfðu verið út með úttekt verkkaupa. Þá sé jafnframt um að ræða greiðslu fyrir aukaverk, sem fólust í því, að sóknaraðili var beðinn að vinna verk-

þætti, sem voru ekki í samningi hans, eða vegna þess, að nauðsynlegt var að endurmála tiltekna verkþætti af ástæðum, sem sóknaraðila verði ekki um kennt. Þáverandi fulltrúi varnaraðila, Björgvin Magnússon, hafi samþykkt bréflega hluta af þessum reikningi. Samþykkti hann með bréfi á fylgiskjali nr. 14 með dskj. 2, að greiða bæri sóknaraðila málun opnanlegra pósta, 2.880 kr. Auk þess var samþykkt að greiða málun á þremur eldvarnarhurðum, 13.800 krónur, og málun á steiptum gólfum, 70.080 krónur, alls 86.760 krónur, af þessum reikningi. Sóknaraðili telji þó, að höfnun hans á reikningnum að öðru leyti fái ekki staðist, og styður hana því, að um öll þessi verk hafi verið beðið sem aukaverk og þau beri varnaraðila skýlaust að greiða. Verk þessi hafi öll verið unnin að beiðni varnaraðila. Reikningurinn sé sundurliðaður og rökstuddur. Telji varnaraðili, að reikninginn eigi ekki að greiða að einhverju leyti, beri hann skv. ákvæðum kaupalaga alla sönnunarbyrði fyrir því, að hann sé rangur eða ósanngjarn.

Kröfuliður 6. Reikn. nr. 164.

Krafa sóknaraðila samkvæmt þessum reikningi sé fyrir umbeðin aukaverk, sem sundurliðuð séu á fylgiskjali nr. 12 á dskj. nr. 2, kröfulýsingu. Þegar gifshúðaðir veggir höfðu verið málaðir, kom í ljós, að 20% gljástig, sem fyrirskrifað var í verklýsingu, varð til þess, að áferð þeirra og vinnubrögð við gifshúðun þeirra varð mjög áberandi vegna gljáans.

Miklar umræður hafi orðið, meðan á verkinu stóð, vegna þessa, og var í fyrstu ákveðið að gera tilraunir til þess að lagfæra þetta með spörtlun. Í því skyni hafi verið valinn sá veggur, sem var sýnu verstur, en það var veggur á húsvarðarherbergi. Leitað var til sóknaraðila um að gera tilraun til að rétta vegginn af og sjá, hvernig það tækist. Ákveðið var, að sóknaraðili gerði þetta fyrir fasta greiðslu, 35.000 kr. Sóknaraðili vann síðan þetta verk með því að heilspartla vegginn og margmála hann, og var reynt með öllum ráðum að rétta af þær „bylgjur“, sem í honum voru. Niðurstaðan varð sú, að ákveðið var að hverfa frá þessari aðferð og þess í stað að breyta gljástigi málningar veggja þannig, að það yrði lækkað úr 20% í 10%, og með því yrðu þessar „bylgjur“ í veggjunum síður áberandi. Ákvörðun um þetta virðist síðan hafa verið tekin af verkkaupa og aðalverktakanum, Dröfn hf., sbr. orðsendingu nr. 41 á dskj. nr. 27, sem kemur frá Verkpjónustu Kristjáns hf., sem var umsjónar- og eftirlitsaðili með verkinu f. h. sóknarnefndar Hafnarfjarðarkirkju. Þar komi hins vegar fram, að verkkaupi greiði Dröfn 35.000 krónur (+ 15% álagningu) vegna þess aukakostnaðar, sem verktaki (Dröfn) fór fram á vegna þessa. Sóknaraðili hafi aldrei komið nálægt þessum samningum eða setið fundi vegna verksins. Öllum mátti hins vegar vera ljóst á þessum tíma, að kostnaður vegna þessa yrði miklum mun meiri en þetta. Fráleitt hafi verið að ætla, að þessar breytingar kostuðu 35.000 krón-

ur. Sóknaraðili bendir hins vegar á það, að umsamið verð við þær tilraunir, sem gerðar voru á húsvarðarveggnum og áður er lýst, hafi verið 35.000 krónur, og ekki ólíklegt, að þar sé komin sú fjárhæð, sem getið er í orðsendingu nr. 41. Hvað sem því líði, var sóknaraðili af varnaraðila beðinn að vinna þetta verk við gljástigsbreytingu, og fyrir fram var ekki samið um fastan kostnað þess, heldur skyldi það unnið í reikningsvinnu. Fulltrúi varnaraðila, Björgvin Magnússon, leitaði til sóknaraðila og óskaði eftir því að fá fast tilboð í breytinguna, en sóknaraðili hafnaði því, og varð samkomulag um, að fletir yrðu mældir og greitt eftir reikningi. Verkið var unnið af sóknaraðila, og fyrir því hefur verið gerður reikningur. Reikningur sóknaraðila skv. kröfulið 6 er sundurliðaður á fylgiskjölum nr. 12 á dskj. nr. 2. Þáverandi fulltrúi varnaraðila, Björgvin Magnússon, hefur bréflega samþykkt hluta af þessum reikningi. Samþykkti hann með bréfi á fylgiskjali nr. 14 með dskj. 2, að greiða bæri sóknaraðila málun á gryfjum við útihurðir, 6 klst. á 1.800 krónur hverja klst., alls 10.800 krónur.

Sundurliðun reikningsins er í fimmtán liðum. Fyrstu þrettán liðirnir eru verðlagðir á fermetraverði að frátöldum tilboðsliðnum vegna vinnu við vegg á húsvarðarherbergi, 35.000 kr., sem áður hefur verið að vikið. Stærsti liðurinn er 14. liður sundurliðunar, 214.200 kr., og er vegna aukaverka við viðgerðir. Vinna skv. þessum lið gerir 119 klst. á 1.800 kr., sem er tímavinnu-taxti skv. samningi. Á dskj. nr. 35 er tímaskýrsla, sem fylgdi reikningi. Efniskostnaður vegna þessarar vinnu er reikningsfærður sér á reikningi nr. 167, sem fjallað er um undir kröfulið 3 hér að framan, og vísast til þess.

Sóknaraðili reisir kröfur sínar á því, að því er varðar kröfuliði 1 og 2, að þar sé um óumdeilda samningsgreiðslu og geymslufé að ræða, og telur, að ekki eigi að vera neinn ágreiningur um þessa kröfuliði, að því er fjárhæð þeirra eða réttmæti snerti, enda hafi fulltrúi vekkaupa samþykkt greiðslu beggja reikninganna, sem liggja til grundvallar.

Um kröfuliði 3 til 6 vísar sóknaraðili til þess, að sér beri að fá greiðslu vegna þeirra eins og fyrir samningsverkið sjálft, því að öll verk sín hafi verið unnin á greiðslustöðvunartíma og sérstaklega verið óskað eftir því af þeim mönnum, sem fóru með stjórn verksins, þ. e. verkkaupa og fulltrúum hans, eftirliti og fulltrúum aðalverktaka, Drafnar, fasteignapjónustu hf., að sóknaraðili ynni þá vinnu og þau verk, sem hann krefst greiðslu fyrir. Gljástigsbreytingu hafi sóknaraðili sérstaklega verið beðinn að gera, og það hafi hann gert. Reikning hans beri því að greiða eins og aðra reikninga vegna samningsverksins, sem unnið hafi verið á greiðslustöðvunartíma. Í öðru lagi hafi verið um að ræða aukaverk, sem sóknaraðili hafi verið beðinn að vinna, vegna viðgerða og skemmda, sem orðið hafi á verkþáttum

málunar, eftir að þeim hafði að fullu verið lokið af hans hálfu. Þá hafi í þriðja lagi verið um að ræða aukaverk vegna breytinga, sem gerðar voru við framkvæmd verksins. Krefst sóknaraðili þess, að dómurinn viðurkenni, að krafa sín samkvæmt framangreindum reikningum njóti forgangs samkvæmt 110. gr. laga nr. 21/1991, og styður sóknaraðili það einkum því, að þegar hann tók þá ákvörðun að verða við óskum félagsins um að vinna verkið og ljúka því á greiðslustöðvunartíma, hafi ekki legið fyrir aðrar upplýsingar en þær, að fjárhagur félagsins væri ekki verri en svo, að komist yrði hjá gjaldþroti, og að víst var talið, að lúkning verksins yrði félaginu og kröfuhöfum þess til hagsbóta. Sóknaraðili taldi sig ekki geta dregið aðra ályktun en þá, að greiðslur vegna verksins væru tryggar og að þetta myndi eflaust verða viðsemjanda hans, Dröfn, fasteignaþjónustu hf., að gagni, þar sem honum tækist þá að skila verkinu fullgerðu og fá fyrir það greiðslu hjá verkkaupa. Þetta ætti að verða öllum kröfuhöfum í hag, þ. m. t. sóknaraðila.

Sóknaraðili skírskotar til þess, að lagaskilyrði séu, til að viðurkenna megi, að krafa sín skuli njóta forgangs samkvæmt 4. tl. 110. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991, og skilyrðum 19.–21. gr. laganna hafi verið fullnægt. Fyrra skilyrðinu, að vinna sé unnin á greiðslustöðvunartíma og hafi verið samþykkt af umsjónarmanni, sé fullnægt. Samþykki umsjónarmanns við því, að verkið yrði unnið og því lokið á greiðslustöðvunartíma, hafi verið fengið og unnið verið samkvæmt því. Sóknaraðili telur óyggjandi, að þessar ráðstafanir hafi verið nauðsynlegar til þess að halda rekstri áfram. Hér hafi verið um gagnkvæma samninga að ræða, þar sem sóknaraðili var undirverktaki, og hafi þáttur hans því verið nauðsynlegur til lúkningar verksins. Sóknaraðili heldur því fram, að það skilyrði 2. mgr. 21. gr. laga nr. 21/1991 „og víst þykir, að sú aðgerð yrði lánardrottnum hans til hagsbóta, ef til gjaldþrotaskipta kæmi“, verði að túlka þannig, að miða beri við það tímamark, þegar umsjónarmaður greiðslustöðvunar gefur samþykki sitt og óskað er eftir vinnu sóknaraðila. Þá telur sóknaraðili, að miða beri við þær upplýsingar, sem á þeim tíma hafi legið fyrir um þetta efni. Er sóknaraðili þeirrar skoðunar, að skilyrðum 19.–21. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991 hafi verið fullnægt og þess vegna svari kröfur hans öllum skilyrðum þess að verða viðurkenndar sem forgangskröfur samkvæmt 4. tl. 110. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991.

Varnaraðili heldur því fram, að skort hafi skilyrði fyrir því að heimila Dröfn, fasteignaþjónustu hf., greiðslustöðvun 12. október 1994 og framlengja hana 3. nóvember 1994 til 30. janúar 1995. Varnaraðili miðar við það, að ekki hafi verið fullnægt því skilyrði 6. tl. 2. mgr. 12. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991, að ráðagerðir félagsins væru raunhæfar og líklegar til að bera ár-

angur. Þær ráðagerðir hafi einungis verið fólgnar í því, að móðurfélaginu tækist að selja eignir sínar á verði, sem gerði meira en greiða áhvílandi veðskuldir. Varnaraðili telur, að ekki hafi verið sýnt fram á, að það væri raunhæft eða að líklegt hefði verið, að það tækist. Varnaraðili telur jafnframt að á þessum tíma hafi verið skylt að gefa bú félagsins upp til gjaldþrotaskipta samkvæmt 2. mgr. 64. gr. laga nr. 21/1991.

Varnaraðili heldur því enn fremur fram, að yfirlýsingar fyrirsvarsmanna Drafnar, fasteignaþjónustu hf., og aðstoðarmanns í greiðslustöðvun frá október 1994, sbr. dskj. 13, hafi ekki mátt fara eftir þeim upplýsingum og gögnum, sem þá lágu fyrir. Þær yfirlýsingar hafi verið gefnar í þeim tilgangi að róa undirverktaka og efnissala (birgja), sem áttu verulegar fjárhæðir ógreiddar vegna krafna, sem stofnuðust fyrir frestdag. Af hálfu varnaraðila er talið, að yfirlýsing þessi sé villandi, þar sem einungis er sagt, að talið verði unnt að greiða eldri kröfur við lok greiðslustöðvunar með „hliðsjón af fyrirliggjandi upplýsingum um stöðu félaganna“. Um greiðslu þeirra krafna, sem stofnast myndu á greiðslustöðvunartíma, hafi verið lögð áhersla á, að ekki er sagt, að víst sé, að þær verði greiddar, heldur talið. Jafnframt heldur varnaraðili því fram, að sú yfirlýsing að telja, að þær kröfur „verði greiddar, jafnvel þó að til gjaldþrots komi, sem lítil ástæða er til að óttast“, sé fráleit. Varnaraðili heldur því fram, að ekki sé heimilt að viðurkenna kröfu sóknaraðila sem búskrófu samkvæmt 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991, enda sé skilyrðum 19.–21. gr. laganna ekki fullnægt.

Af hálfu varnaraðila er því haldið fram, að aðstoðarmaðurinn hafi ekki samþykkt skuldasöfnun félagsins við sóknaraðila eða aðra lánardrottina á greiðslustöðvunartíma. Telur varnaraðili, að fundargerðir leiði í ljós, að aðstoðarmaður hafi ekki í fyrstu verið upplýstur af stjórnendum félagsins um skuldasöfnun þess, en honum hafi verið skylt að gæta þess af sjálfsdáðum samkvæmt 2. mgr. 19. gr. laga nr. 21/1991. Varnaraðili er einnig á því, að sannað sé, að stjórnendum félagsins hafi ekki átt eða mátt þykja víst, að ráðstafanir þær, sem voru grundvöllur skuldasöfnunarinnar, yrðu kröfuhöfum til hagsbóta. Varnaraðili heldur því fram, að í þessu efni hafi sóknaraðili sönnunarbyrðina fyrir því, að óyggjandi hafi verið, að stjórnendum varnaraðila hafi virst eða mátt virðast ráðstafanirnar til þess fallnar að treysta hagsmuni kröfuhafa við eftirfarandi gjaldþrot, ef til þess kæmi, og fyrir-sjáanlega verða þeim til hagsbóta, sbr. 2. mgr. 21. gr. laga nr. 21/1991. Einnig heldur varnaraðili því fram, að vitneskja eða huglæg afstaða lánardrottins um, hvort viðkomandi ráðstöfun yrði kröfuhöfum almennt til hagsbóta, hafi ekki þýðingu við skýringu 2. mgr. 21. gr. Bendir hann á í því sambandi, að sóknaraðili hafi ekki gert nánari grein fyrir því, á hvaða tíma fram-

kvæmdir þær, sem krafa hans grundvallast á, hafi verið gerðar. Telur varnaraðili, að það hafi verið tiltölulega seint á greiðslustöðvunartíma og stjórnendum félagsins og aðstoðarmanni orðið ljóst, að rekstur stóð ekki undir skuldbindingum, og því ekki mátt stofna til þeirra né greiða fyrir þær.

Varnaraðili hefur uppi í greinargerð sinni mótmæli við fjárkröfu sóknaraðila. Í þinghaldi 2. október sl. lét hann bóka málflutningsyfirlýsingu þess efnis, að fallið væri frá þeirri málsástæðu, að sóknaraðili hefði fengið ofgreiddar 741.864 krónur vegna þeirra krafna, sem sóknaraðili heldur fram, að stofnast hafi á greiðslustöðvunartíma, og vísaði í því sambandi til 17. bls. í greinargerð sinni á dóm skjali nr. 36. Mótmælir hann reikningum sóknaraðila á fylgiskjölum nr. 8–12 á dóm skjali 2, dagsettum 30. janúar og 3. febrúar 1995, nr. 165, 167, 163 og 164 (allir dags. 3. 2. 1995 samkv. tilv. skj.), alls að fjárhæð 716.058 krónur, sem röngum og varnaraðila óviðkomandi að öðru leyti en því, sem nemi samþykki Björgvins Magnússonar um að taka til greina af þeim 97.560 krónur. Segir varnaraðili, að starfsmenn Drafnar, fasteignaþjónustu hf., hafi unnið ýmislegt af því, sem sóknaraðili krefst greiðslu fyrir, og metið að fjárhæð 154.440 krónur, sem krafist er, að skuldajafnað verði gegn fjárkröfum sóknaraðila. Síðan segi í greinargerð varnaraðila, að „samkvæmt þessu er krafist lækkunar fjárkröfu sóknaraðila, sem nemur mismun framangreindra fjárhæða, 618.498 kr. og 154.440 kr.“

Segir varnaraðili eftirlitsmann verkkaupa, Arnar S. Þorvarðarson, og umsjónarmann, Kristján Stefánsson, hafa gert ýmsar athugasemdir við ófullnægjandi vinnubrögð sóknaraðila við undirvinnu, spörtlun og slípun og áferð á verkinu, sem leiddu til þess, að sóknaraðila var nauðsyn á að endurvinnna ýmislegt til að efna samningsskyldur sínar. Af þessum sökum séu síðbúnar kröfur sóknaraðila að mestu vegna þessarar endurvinnu og ekki greiðsluskyldar af hálfu varnaraðila. Komi fyrir mæli um þessa endurvinnu frá umsjónarmanni og eftirlitsmanni. Síðan segir varnaraðili í greinargerð sinni: „Af hálfu Drafnar, fasteignaþjónustu hf., var ekki beðið um þessa vinnu sem aukaverk, heldur var um að ræða fyrir mæli vegna greindra fyrir mæla.“ Segir varnaraðili, að endurmálun á veggjum, sem sóknaraðili vann til þess að lækka gljástig málningar, hafi komið til vegna þess, að gifspússning var óslétt, en einnig af óvandaðri undirvinnu sóknaraðila, og að ekki verði skilið þar á milli. Úr þessu hafi verið reynt að bæta með því að lækka gljástig málningar, sem hafi verið sóknaraðila í hag.

Með vísan til framangreindra raka heldur varnaraðili því fram, að hafna beri dómkröfum sóknaraðila. Til vara krefst varnaraðili þess, að fjárhæð sóknaraðila verði aðeins viðurkennd að hluta eða að hámarki 205.579 krónur. Varnaraðili mótmælir vaxtakröfu sóknaraðila, þar sem þeirri kröfu hafi ekki verið lýst sem búskröfu.

Málskostnaðarkröfu sína styður varnaraðili við 1. og 2. mgr. 130. gr. og 1. mgr., a- og c-lið, 1. mgr. 131. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála, sbr. 3. mgr. 129. gr. sömu laga.

Kröfuna um virðisaukaskatt á málskostnað miðar varnaraðili við lög nr. 50/1988 um virðisaukaskatt með síðari breytingum, en hann sé ekki virðisaukaskattsskyldur aðili í þessu tilviki.

Niðurstaða.

Sú málsástæða varnaraðila, er lýtur að því, að skort hafi skilyrði til þess að heimila Dröfn, fasteignaþjónustu hf., greiðslustöðvun 12. október 1994 og framlengja hana síðan 3. nóvember 1994 til 30. janúar 1995, á ekki heima í máli þessu. Greiðslustöðvunin var heimiluð með dómsúrskurði, upp kveðnum 12. október 1994, og er gildi þess úrskurðar ekki til úrlausnar.

Í máli þessu er aðallega um það deilt, hvort fjárfrafa sóknaraðila fáiast samþykkt sem búskrafa samkvæmt 4. tl. 110. gr. gjaldþrotalaga nr. 21/1991, en auk þess hefur varnaraðili dregið í efa réttmæti krafna sóknaraðila án tillits til stöðu þeirra í réttindaröð við gjaldþrotaskiptin. Um síðara atriðið er það að segja, að sóknaraðili hefur lagt fram reikninga vegna allra kröfuliðanna og sundurliðað þá í greinargerð sinni, en auk þess lagt fram gögn, sem staðfesta þá sundurliðun.

Ekki er annað að sjá af málsvörn varnaraðila en reikningum vegna kröfuliða 1 og 2, eins og þeir liggja endanlega fyrir, sé ómótmælt að þessu leyti. Reikninga vegna vinnu, efniskostnaðar og keyptrar þjónustu vegna þeirra aukaverka, sem sóknaraðili hefur sett fram í kröfuliðum 3 til 6, hefur varnaraðili vefengt og mótmælt sem óréttmætum og of háum. Að mati dómara hvílir sönnunarbyrði um þessar mótbárur á varnaraðila, sbr. 5. gr. kaupalaga nr. 39/1922. Þá liggur einnig fyrir, að tilboð sóknaraðila í þann verkþátt, sem málið snýst um, nam 1.447.166 krónum fyrir verkið samkvæmt verklýsingu auk hækkunar vegna viðbótarverka um 141.148 krónur, svo að fjárhæð samningsverksins alls var 1.588.314 krónur, sbr. dómskjal nr. 12. Samkvæmt dómskjali nr. 110, sem hefur ekki verið mótmælt af varnaraðila, tók hann að sér að vinna samningsverkið fyrir verkkaupa, þ. e. málun safnaðarheimilisins innanhúss, fyrir 1.918.836 krónur. Því hefur ekki verið mótmælt af varnaraðila, að hann hafi fengið greitt fyrir þennan verkþátt samkvæmt þessu. Um mótbárur þær, sem lúta að því, er varnaraðili kallar ófullnægjandi vinnubrögð, og ýmsar athugasemdir í þá veru liggja ekki fyrir nein sönnunargögn, sem treysta má eins og mati óvilhallra aðila eða dómkvaddra matsmanna.

Þá hefur varnaraðili haldið því fram, að hann hafi ekki beðið sóknaraðila

um endurvinnu, sem vinna þurfti vegna ófullnægjandi vinnubragða. Um hafi verið að tefla fyrirmæli vegna áður gefinna fyrirsmála umsjónar- og eftirlitsmanns með verkinu. Sóknaraðili hafi verið að bæta úr því, sem áfátt var, sér í hag. Hvað sem segja má um þessa röksemdafærslu að öðru leyti, er hún ekki talin haggja þeirri staðhæfingu sóknaraðila, að hann hafi verið beðinn um það á vegum varnaraðila að vinna þessi aukaverk. Um þennan ágreining sérstaklega er rétt að geta þess, sem Björgvin Magnússon, verk-efnastjóri Drafnar, fasteignaþjónustu, segir um þá ákvörðun að breyta gljástigi málningar. Segir hann gljástigsbreytinguna einkum hafa verið gerða að ósk aðalverktaka (varnaraðila) til verkkaupa. Komið hafi í ljós, að óvinnandi vegur var að vinna þetta með svo háu gljástigi. Engu máli hefði skipt, hvaða málarameistari hefði komið þar að. Með þessum rökstuðningi er krafa sóknaraðila tekin til greina með þeirri fjárhæð, sem hann krefst, 921.637 krónum.

Ekki hefur tekist að upplýsa í málinu, hvenær á greiðslustöðvunartíma hið umdeilda samningsverk var unnið. Telur dómari, að dómskjal nr. 12, sem stafar frá Verkbjónustu Kristjáns, er annaðist eftirlit með framgangi verksins á vegum sóknarnefndar Hafnarfjarðarkirkju, sýni, að því hafi verið lokið fyrir 28. desember 1994. Fjallar skjal þetta um verkstöðu samningsverksins 28. desember 1994.

Í máli þessu snýst deilan að öðru leyti um það, hvort varnaraðili hafi haft heimildir til þess á greiðslustöðvunartíma að stofna til þeirra fjárskuldbindinga, sem mál þetta rekur uppruna sinn til. Ljóst er, að honum er sniðinn þröngur stakkur í þessu efni. Hér er um atvinnurekstur að ræða, og má segja, að meginþungi sönnunarfærslunnar hvíli á því að sýna fram á, að víst þyki, að skuldbinding sú, sem til er stofnað, verði – auk þess að vera nauðsynleg til þess að halda áfram rekstri eða koma í veg fyrir verulegt tjón – lánardrottnum hans til hagsbóta, komi gjaldþrotaskipti í kjölfarið, sbr. 2. mgr. 21. gr. laga nr. 21/1991.

Áður en þessi efnisskilyrði koma til athugunar, þarf að leiða í ljós, hvort fullnægt sé skilyrði 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991, sem mælir svo fyrir, að forgangur slíkrar kröfu sé háður því, að fyrir liggi samþykki aðstoðarmanns skuldara á greiðslustöðvunartíma. Við mat á þessu er til þess að líta, að varnaraðili hefur ekki haft uppi skýr mótmæli gegn þeirri fullyrðingu sóknaraðila, að verkið hafi verið unnið á greiðslustöðvunartíma með samþykki umsjónarmanns. Í greinargerð varnaraðila segir aðeins, að aðstoðarmaðurinn hafi ekki samþykkt skuldasöfnun félagsins við sóknaraðila eða aðra lánardrottina á greiðslustöðvunartíma. Í skýrslu sinni fyrir dóminum sagði Bjarni Þór Óskarsson hdl., aðstoðarmaður varnaraðila á greiðslu-

stöðvunartíma, þegar hann er inntur eftir því, hvort legið hafi fyrir samþykki hans við því, að verk það, sem þetta mál fjallar um, yrði unnið og því yrði lokið: „Ég held, að það væri kannski fullmikið í lagt. Hins vegar er ljóst, að við upphaf greiðslustöðvunar er þessi verksamningur þekktur. Það var forsenda þess, að möguleiki væri að halda áfram greiðslustöðvun að mínu viti, að þessu verki væri lokið. Það var mesta verkið, sem félagið var með á þessum tíma. Ef þessu verki hefði verið hætt, þá væntanlega hefðu fallið ýmsar bótagreiðslur og annað á félagið, þannig að það var gert ráð fyrir því, að verkið yrði unnið í samræmi við verksamning.“ Á sama vettvangi kemur fram af hálfu aðstoðarmannsins, að Björgvin Magnússyni hafi verið falið að sjá um verkið í samráði við sig. Hann hafði umboð til þess að taka ákvarðanir um framkvæmd verksins. Verkið hafi allt saman gengið vel og snurðulaust og engar athugasemdir gerðar við ákvarðanir hans um framgang þess. Á þetta hafa ekki verið bornar brigður af varnaraðila með nein-um haldbærum gögnum. Með hliðsjón af því, sem nú hefur verið rakið, telur dómari einsýnt, að fullnægt sé skilyrði 19. gr. laga nr. 21/1991 um samþykki aðstoðarmanns fyrir þeirri ráðstöfun félagsins að fela sóknaraðila þau störf, sem um er fjallað í máli þessu.

Af framburði aðstoðarmanns þess efnis, að það væri forsenda þess að halda áfram greiðslustöðvun að ljúka þessu verki, sem var mesta verkefnið, sem félagið var með á þessum tíma, þykir mega draga þá ályktun, að sú ráðstöfun að fá sóknaraðila til þess að ljúka verkinu hafi verið nauðsynleg á þeim tíma að hans mati til þess að halda rekstrinum áfram. Er þessi niðurstaða hans í samræmi við það, sem fram kemur í greiðslustöðvunarbeiðni félagsins frá 10. október 1994, en þar segir m. a., að fengist greiðslustöðvun, teldi stjórnin, að rétta mætti við fjárhag félagsins, þannig, að gera mætti upp við alla kröfuhafa að fullu og að langmesta verkefni félagsins væri bygging safnaðarheimils í Hafnarfirði og ágætisafkoma af því verki. Af framansögðu er sú ályktun dregin, að fullnægt sé því skilyrði um nauðsyn, sem mælt er fyrir um í 2. mgr. 21. gr. 1. nr. 21/1991.

Kemur þá að lokum til skoðunar, hvort sóknaraðila hafi tekist að leiða að því líkur, að víst hafi þótt, að hinar umdeildu ráðstafanir yrðu lánardrottnum til hagsbóta, kæmi til gjaldþrots í kjölfarið.

Tilgangur ákvæðisins í 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991 er tvímælalaust að tryggja stöðu þeirra, sem semja við skuldara, meðan greiðslustöðvun stendur. Helgast þetta af því, að ætla meg, að þau viðskipti skuldara færi honum verðmæti, sem a. m. k. svari til þeirra krafna, sem þannig stofnast á hendur honum, sem síðan verði lánardrottnum til hagsbóta, komi til skipta. Er ekki annað að sjá en ákvæðið eigi að koma í veg fyrir, að þessi viðskipti verði til

þess að afla búinu ávinnings á kostnað þess, sem á viðskipti við skuldara á greiðslustöðvunartíma. Hafa má og í huga, að slík skipan skuldaröðunar ætti að geta aukið líkur á því, að greiðslustöðvun beri árangur, auk þess sem óeðlilegt verður að telja, að viðsemjendur skuldara í greiðslustöðvun þurfi að búa við þá áhættu, að eðlileg viðskipti við hann færi þeim einungis almennar kröfur við skipti.

Fram hefur komið í málinu af hálfu forsvarsmanna varnaraðila, að við upphaf greiðslustöðvunar var það mat þeirra, að ágætisafkoma væri af því verki, sem sóknaraðila var falið að ljúka á greiðslustöðvunartímanum. Á formlegum fundi 6. desember, er greiðslustöðvun hafði staðið í nær tvo mánuði, var farið yfir greiðsluáætlun. Kom þá fram, að í ljós væri komið, að minni afgangar virtust vera af greiðslum vegna safnaðarheimilis en gert hafði verið ráð fyrir. Ekkert hefur komið fram í málaltilbúnaði varnaraðila, sem gefur vísbendingu um annað en verkið hafi átt að standa undir sér. Þá er síðast, en ekki síst, á það að líta, að í gögnum málsins kemur fram og er ágreiningslaust, að heildarkröfur sóknaraðila fyrir samningsverkið, sem unnið var á greiðslustöðvunartíma, námu 1.588.314 krónum, en greiðslur til varnaraðila fyrir það 1.918.836 krónum, eins og rakið er nánar hér að fram- an. Eins og mál þetta liggur fyrir, þykir því rétt að álykta, að sú ákvörðun forsvarsmanna varnaraðila að fá sóknaraðila til þess að vinna hið umdeilda verk hafi á þeim tíma, sem hún var tekin, grundvallast á því, að þeir þóttust vissir um, að hún yrði lánardrottnum til hagsbóta, kæmi til gjaldþrotaskipta í kjölfar greiðslustöðvunarinnar.

Prátt fyrir það að kröfur sóknaraðila vegna aukaverka leiði til lakari af- komu af verkinu en efni stóðu til, þykir ekki rökrétt, að sóknaraðili beri hallann af því. Hann var ekki í samningssambandi við verkkaupa og því ekki bær um að leggja á það mat, hver útkoma varnaraðila yrði af verkinu. Samkvæmt þessu njóta greiðslukröfur sóknaraðila vegna aukaverka sömu stöðu og kröfur vegna eftirstöðva samningsgreiðslu og geymslufjár.

Af þeim ástæðum, sem að framan greinir, fullnægja fjárkröfur sóknar- aðila í málinu þeim áskilnaði, sem mælt er fyrir um í 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991. Er krafa sóknaraðila, að fjárhæð 921.637 krónur, viðurkennd sem forgangskrafa samkvæmt 110. grein laga nr. 21/1991, eins og henni er lýst í búið.

Að því er varðar vaxtakröfu sóknaraðila, er á það bent, að samkvæmt ákvæðum 1. tl. 114. gr. laga nr. 21/1991 eru vextir af höfuðstól lýstrar kröfu eftirstæð krafa og geta því ekki hlotið stöðu sem búskrafa samkvæmt 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991. Af þeim sökum er ástæðulaust að fjalla frekar um mótmæli varnaraðila við vaxtakröfunni.

Um þann þátt í kröfugerð sóknaraðila, að krafa hans verði greidd af andvirði veðsettra eigna, er vísað til 3. mgr. 111. gr. laga nr. 21/1991. Hefur ekkert komið fram í málinu af hálfu sóknaraðila, sem gefur tilefni til þess, að kröfur hans í málinu verði veðsetta eign varnaraðila, sem er skilyrði fyrir slíkum forgangi samkvæmt lagaákvæðinu. Er samkvæmt þessu ekki fallist á þessa kröfu.

Eftir þessum málsúrslitum þykir rétt, að varnaraðila verði gert að greiða sóknaraðila málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn 200.000 krónur.

Sveinn Sigurkarlsson héraðsdómari kveður upp úrskurð þennan.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Krafa sóknaraðila, Ragnars Hafliðasonar, að fjárhæð 921.637 krónur, er viðurkennd sem forgangskrafa samkvæmt 4. tl. 110. greinar laga nr. 21/1991 í þrotabú varnaraðila, Drafnar, fasteignaþjónustu hf.

Varnaraðili greiði sóknaraðila 200.000 krónur í málskostnað.